

Lobisti

Stručnjaci protiv prljavaca

Lobisti u sjedištima EU institucija godišnje okrenu milijardu eura. Hoće li ih dobrovoljni registar pri Europskoj komisiji prisiliti da otkriju za koga rade, za što se zalažu i koliko novca troše? / Nikolina Šajn

Lobist se ne bori novcem, nego informacijama, kaže. Glavni savjet: "Ne smijete davati dezinformacije. Morate imati na umu da ljudi nisu glupi. Ugled je vaš osnovni resurs."

Sve europske institucije tvrde da je lobiranje nužno i legitimno u demokratskom odlučivanju. Ipak, među 15.000 lobista u Bruxellesu moraju izdvojiti one koji igraju prljavu. Europski parlament želi bruxelleske lobiste prisiliti da javno obznanе ono što je dosad bilo tajna: za koga rade, za što se zalažu i koliko novca troše. Europskim zastupnicima ubuduće nudi mogućnost, ne i obvezu, da uz svoje zakonske prijedloge navedu s kime su se sve konzultirali i tko se predstavio kao zainteresirana strana. Glavna ideja plana što ga je u svibnju prihvatio Parlament, osnivanje je obveznog javnog registra lobista pri Europskom parlamentu, Europskoj komisiji te, vjerojatno, Vijeću EU.

No, već u lipnju Europska komisija pokrenula je vlastiti, dobrovoljni registar lobista i proglasila da će godinu dana biti u "eksperimentalnoj fazi" kako bi se vidjelo je li zajednički registar uopće moguć. Insajderi procjenjuju da je time vrući krumpir prebacila idućoj Komisiji i idućem sastavu Parlamenta, te da će pravila za zajednički registar europske institucije dogovarati najmanje do 2010. godine. Europski parlament i dosad je

Britanka Claudia Hamill 20 je godina lobistica u Bruxellesu. Na stranici svoje organizacije Fondation Arlon lobiranje niti ne spominje. Navodi samo da se bavi "zagovaranjem" i "spajanjem aktera iz vlasti, trgovine,

civilnog društva i medija". Lobiranje je previše prljava riječ.

Studentima ljetne škole o Europskoj uniji ta plavokosa Britanka sa skupom svilenom maramom oko vrata predstavlja sliku bruxelleskog lobista potpuno suprotnu od uobičajene predodžbe.

Davor Štern, Mate Granić i
Miomir Žužul u travnju su osnovali Hrvatsko društvo lobista. Kodeks lobiranja preuzeli su od europske lobističke udruge SEAP i lobirat će za Zakon o lobiranju

imao svoj registar lobista, napravljen ponajprije iz sigurnosnih razloga, a ne zbog transparentnosti. Svi lobisti koji više od pet puta godišnje trebaju pristup zgradama Parlamenta, jednogodišnju akreditaciju za ulazak mogu dobiti samo ako se prijave u registar i potpišu Kodeks ponašanja prema javnim službenicima.

Kako kaže glasnogovornik Parlamenta Federico de Girolamo, registar je dostupan javnosti, ali nije na internetu, nego građani u "jednoj sobi u zgradi Parlamenta" mogu provjeriti imena lobista, tvrtki za koje rade i kojim se područjem bave. Lobisti za dobivanje akreditacije ispunjavaju i podatke o tome koje odbore i eurozastupnike najčešće posjećuju, no ti su podaci povjerljive naravi.

Formular za prijavu zapravo je vrlo opsežan. No, registracija olakšava kontakt prema institucijama jer lobisti inače ne mogu ulaziti u Parlament i ostvarivati kontakte sa zastupnicima. "Registracija znači i da nemate što skrivati, pa i njome dižete svoj rejting", kaže Natko Vlahović, bruxelleski lobist Hrvatske obrtničke komore, jedan od pet hrvatskih lobista od ukupno 5000 registriranih pri Europarlamentu. Lobisti koji unose lažne podatke ili na druge načine krše desetljetni kodeks parlamenta, kažnjavaju se izbacivan-

jem iz registra, a isto je pravilo Komisija uvela za svoj registar.

Strategija imenovanja osoba koje krše kodeks i stavljanja njihovih imena na crnu listu često se koristi. Ostalima registracija olakšava kontakt s institucijama jer mogu legitimno zastupati interese. "Ako nemate nikakvu transparentnost, morate pomalo pritajeno djelovati, a to u ovom poslu nije olakotna okolnost", kaže Vlahović.

Red među lobiste u Bruxellesu su počeli uvoditi 2005. godine. Estonac Siim Kallas, potpredsjednik Europske komisije i povjerenik EU za upravu, reviziju i borbu protiv prijevara, pokrenuo je Europsku inicijativu za transparent-

vanje utjecaja u Bruxellesu. Procjenjuje se da lobistička industrija u Bruxellesu godišnje okrene oko milijardu eura, no točna će se brojka teško moći doznati iz novog registra, budući da se novac prijavljuje u rasponima od po 50.000 eura, a od različitih organizacija traže različiti podaci. Profesionalni lobisti i pravne tvrtke moraju navesti koliko su novca dobili od najvažnijih klijenata i koliko od toga troše na aktivnosti lobiranja. Nevladine udruge i think-tankovi, za koje institucije EU također smatraju da se bave lobiranjem, moraju navesti ukupni proračun i glavne izvore financiranja. Kritičari takvog sustava nezadovoljni su jer organizacije koje se bave

Profesionalci lobiraju gotovo isključivo za industriju. Lobiranje za glas civilnog društva financira Europska komisija

nost (ETI). Prvi je korak bilo uvođenje web-portala na kojem se objavljuje tko točno dobiva novac iz proračuna EU. Drugi korak bilo je osnivanje registra lobista pri Europskoj komisiji. Taj je registar zasad jedini na internetu i trebao bi barem donekle rasvijetliti ono što zanima sve: koliko se novca troši na kupov-

lobiranjem ne moraju navesti na koje su točno europske zakone pokušali utjecati niti imena pojedinaca koji rade za njih, pa će registar teško razotkriti lobiste u sukobu interesa - ne samo one koji jedan tjedan lobiraju za jednu, a drugi za drugu stranu, nego i donedavne djelatnike europskih institucija koji nakon

promjene zanimanja odlično znaju kako se donose odluke u Bruxellesu, a imaju i pristup i kontakte za lobiranje kod donedavnih kolega.

Najviše se kritizira odluka da registar bude dobrovoljan, pa je zasad u njemu tek oko 500 organizacija. Europska komisija misli da je to praktičnije rješenje. "Da smo išli na obavezni registar, morali bismo točno definirati tko se mora registrirati, a to nije jednostavno. Uvijek bi nam netko promaknuo", kaže glasnogovornik Europske komisije Max Strotmann. Stoga su svim ljudima izvan institucija poručili: bez obzira tko ste, slobodni ste se prijaviti. Inače na sebe bacate sumnju. "To mi se čini elegantnim rješenjem", kaže Strotmann. Dodaje kako uistinu smatra da je lobiranje nužno i korisno, prije svega kao način da se javnost uključi u oblikovanje politike. "Recimo, ja sada imam malo djeteta i zanima me sve u vezi s djecom. Naravno da se netko poput mene može

uključiti u neku skupinu za prava djece i ima pravo govoriti što misli i braniti ono u što vjeruje", kaže Strotmann. No, većina se lobista ipak ne bavi djecom. U 90 posto slučajeva u Bruxellesu se lobira u korist industrije. U Europskoj komisiji to znaju, pa stoga financiraju lobističke aktivnosti nevladinih organizacija, uključujući i ALTER EU, Savez za transparentnost lobiranja i etičku regulaciju u kojemu je više od 160 nevladinih udruga i sindikata.

"Da Komisija to ne radi, u Bruxellesu se civilno društvo praktički ne bi čulo.", kaže de Paul de Clerck, član upravnog odbora ALTER EU. U Europskoj komisiji smatraju da svaka skupina ima pravo braniti svoje interese, a lobisti na taj način institucijama štede novac jer im besplatno dostavljaju velik broj podataka i studija. "Daleko od one percepcije sumnjivih osoba koje hodaju po hodnicima s aktovkama punim novca, idu po večerama i pokušavaju podmititi

pojedine dužnosnike, danas su lobisti doista vrhunski obrazovani eksperti, specijalisti u svojim područjima.", kaže Igor Vidačak, autor knjige "Lobiranje: Interesne skupine i kanali utjecaja u EU".

Pogotovo na razini EU sve je naglašeniji trend specijalizacije lobista i odljeva vrhunskih znanstvenika iz znanstvenih ustanova radi povremenog angažmana na lobističkim kampanjama. Problem je, naravno, koliko studijama koje dostavljaju lobisti može vjerovati. Plaćenih analiza i studija dakako ima, tvrdi Vlahović, ali loše je za dotičnu industriju kada se to utvrdi. Istovremeno, konkurencija tjera lobiste da rade kvalitetne materijale. Općenito, proces odlučivanja u EU je danas toliko kompleksan da mali broj ljudi može doista prodrijeti u sve specifičnosti procedura i znati u kojoj fazi i kako intervenirati ili argumentirati pojedina stajališta, kaže Vidačak. Jedna od osoba koja to zna jest - Claudia Hamill. **F**

Jasna pravila lobiranja smanjila bi korupciju

Europski se lobisti reguliraju i sami. Udruga u kojoj se okupljaju, Society of European Affairs Professionals (SEAP), ima vlastiti etički kodeks, a kazne za prekršitelje idu od verbalnih ukora da isključivanja iz udruge. Hrvatsko društvo lobista, osnovano u travnju, svoj etički kodeks temelji na SEAP-ovom. Od svojih 50-tak članova traži, primjerice, da osobi kod koje lobiraju obavezno kažu svoje ime, ime svoje organizacije te ime klijenta, da njihove informacije budu nepristrane, potpune i točne, te da ni direktno niti indirektno dužnosnicima državnih institucija kod kojih lobiraju ne nude nikakav financijski poticaj. Planiraju lobirati za Zakon o lobiranju koji bi definirao tko može lobirati i po kojim pravilima, te vjerojatno uključivao i obavezni registar lobista pri Vladi i Saboru, a lobisti bi morali potpisati i etički kodeks.

"Tako bismo dobili jasna pravila igre, što bi smanjilo sivo lobiranje i korupciju", kaže predsjednik Udruge Mate Granić. Bivši ministar vanjskih poslova danas je vlasnik konzultantske tvrtke Magra, koja ima i vlastitu tvrtku u Makedoniji. Granić kaže da lobiraju za Agrokor i Ingru u Makedoniji, Croatia osiguranje u Albaniji, banke i investicijske fondove. "Croatia osiguranje kupuje jedno osiguranje i mi smo već postigli uspjeh jer smo od 11 pristiglih ponuda ušli među

tri", kaže Granić, koji ne želi detaljnije govoriti o svojim poslovima jer ga u tome priječe ugovori potpisani s klijentima.

Drugi bivši dužnosnik, nekadašnji ministar gospodarstva i direktor Ine Davor Štern kaže da je bez lobiranja u Hrvatskoj teško investirati, a uspješni lobisti od velikih investicija dobivaju "nekoliko promila" vrijednosti projekta. Štern se i sam učlanio u lobističku udruhu, iako za sebe tvrdi da nije lobist nego konzultant. Ipak, upravo pregovara o tome da bi mogao lobirati za nekoliko investitora koji bi na našoj obali htjeli graditi apartmane i kaže da nikada ne bi lobirao za nešto u što i sam ne vjeruje.

Docentica na Ekonomskom fakultetu Dubravka Sinčić Čorić, koja s Granićem i bivšim veleposlanikom u SAD-u Miomirom Žužulom radi na knjizi o lobiranju, kaže da poduzeća lobiraju i u području Vladinih nabava i to kada je riječ o izravnim pogodbama. Na pitanje koliko se može lobirati kada Vlada raspiše tender - posebno koliko se može lobirati o tome da se postignu povoljne specifikacije koje će se tražiti na javnom natječaju, Sinčić Čorić kaže:

"Mislim da to uopće ne bismo zvali lobiranjem, to je nešto što uopće ne bi trebalo postojati. Upravo su takva pitanja i razlog zašto struku treba definirati."